

עין משפט ונר מצוה

ל"ו א מ"י פרק ג הלכות פסח"מ הלכה יב:

מוסף רש"י

אורח יוש בין כבש למזבח. שלא היה ראש הכבש נוגע במזבח אלא אורח מעט מפסיק ביניהם (רע"ז סב:) הוא לא קשיא. כלומר אם קושיא אחרת אין כאן, זו יש לה תירוץ. וכן כל דומתא דאיתא הא לא קשיא, יש קושיא גדולה מזו (שבועות כב.):

שיטת מקובצת

עולת העוף הפסלה במחשבת. (וה"מ) (כ) (הקנטרס פ"ן) מליקה היתה בראשו של מזבח והא קלטת לה מזבח דלחור מזבח כמזבח ואילו היה מתקדו למחר היה כבר וי"ל דלישנא דקלטת משמע דבר הנפסל שהמזבח קלטתו והוא הכי היה כשרה ממש אי"ז (ר"מ אלא נראה) ה"פ (לפ"י) אחרת דליתא מועלת בראשו של מזבח מי"מ הא קודם) כלי שרת. דאפילו תאן דאית ליה כ"י מודה בדם הנורק. ע"י חוס' מנחות דף ו' (ע"פ ד"ה שיהיו: ד"ה אורח יש בו' ברי שיהא אורח קרקע מפסיקו. ע"ין לעיל בתוס' דף ס"ז (ע"פ ד"ה חורין):

פז:

והנסכים שנטמאו משקדשו ככלי אין להם פדיון דמשמע מקרב לא קרבו בעורכו [א] לכלי חול איירי וכן י היה מקריב מנחת העומר ונטמאת בידו אומר לו הבא אחרת תחמיה זהכי מוקמינן לה מיהו אכתי קשה לפי' דאי מעיקרא ס"ד דלענין פדיון קצעי אם כן לא

הוה ליה למימר לכתחלה ליקרב מיבעיא לי אלא ליקרב מיבעיא לי ומדקאמר לכתחלה ליקרב מיבעיא לי משמע דמעיקרא נמי הוה ידע דליקרב קמיבעיא ליה אלא דמיבעיא ליה דדיעבד ועוד הקשה ה"ר פטר לפרש"י שהשיב יז ר"י דדוקא משום דורקוהו פסולין אחרי שקצלו פסולין אבל קצלו פסולין וזרקוהו כשרים יעלו תחילה יח ליקרב איברים דכלי שרת מקדשין לכתחלה ליקרב דזהדיא אמרינן בפ"ק דמנחות (דף יז.) והא צעי מיניה ריש לקיש חרבי יוחנן כלי שרת מהו שיקדשו פסולין לכתחלה ליקרב וא"ל אין מקדשין ומשני אין מקדשין ליקרב אבל מקדשין ליפסל הילכך נראה פרי"ט יט שפירש דמעיקרא ס"ד דר' יוחנן דקצעי מיניה אם העלה פסולין לגבי מזבח ככלי שרת ומפסיק הכלי שרת וקמיצעי ליה נהי דאין לומר דלא ירדו מטעם דלחור מזבח כמזבח דמי שהרי תחתית הכלי מפסיק מיהו כלי שרת שמה מתוך קדושתו לא הוי חליה והוי כאילו הפסולים ע"ג המזבח ממש דלא ירדו או הוה חליה וירדו אמר ליה תניתוה כשם שהמזבח כו' לענין דאם עלו לא ירדו כך הכלים מקדשין לענין זה כ (מכאן ואילך גזון ר"ת) א"ל לכתחלה ליקרב קמצעיא לז' דסבר ריש לקיש כא דאיכא

לאוקומה מתני' דקתייך הך כב כלים מקדשים שאם כג עלו ככלי ע"ג המזבח לא ירד כד דאין כאן לא קדושת המזבח ולא קדושת אורח והאילו והם ככלי וקצעי שאם לא העלה הקמינן הפסולין ככלי אלא קדשו ככלי מהו שיעלו לכתחלה דכי היכי דמזבח מקדש מה שנגע בו ולא ירדו כך כלי מקדש מה שנגע בו ולא ירדו או לא אא"כ העלהו אמר ליה תניתוה שקצלו פסולין וזרקו את דמו מאי לאו שקצלו פסולין וזרקו פסולין כלומר שקצלו פסולין וזרקו דדיעבד הא אם לא ורקוהו לכתחלה לא זירוק דהכי מיפרשא מתני' הלא והיוצא כו' שזרקו את הדם דדיעבד לא ירד הא אם לא ורקוהו לא יעלה והא דקאמר וזרקו פסולין פי' דמתני' [כך] הוא ואינו אלא מסיים לשון המשנה ולא מפסולא כה קדייק מדע שלא היה לו לומר רק לא שקצלו אי נמי ורקו אלמא דריש לקיש דדחי ליה בפסולין מוקי כו לה והיינו דאמר בפ"ק דמנחות (י"ג ס') והא צעי מיניה ריש לקיש (כו') מר' יוחנן כלי שרת מהו שיקדשו פסולין [כו'] ואמר ליה אין מקדשין עד כז לא קצלו פסולין ואי נמי ורקו פסולין כלומר שקצלו פסולין אם עלה הבשר לא ירד והדם יעלה ויזרק דכלי שרת מקדשין לכתחלה ליקרב אי נמי אם וזרקו פסולין הבשר אם עלה לא ירד והדם לא יתקנח דהא פירוש הקונטרס שהעמדתי בעודן כח ככלי חול כר"ך לפרש גס לפי' ר"ת למאי דצעי למימר ר"ל דמקדשין לכתחלה ומה שפי' הדם לא יתקנח אין שייך להזכיר כאן דלאו היינו אם עלו לא ירדו דאפילו מאן דאית ליה גצי דם אם עלו ירדו מודה דדם הנורק דקלטו מזבח דאי לא הוי אלא לר"ג דוקא אי"כ בסמוך דפרין חטאת העוף דפסולה היכי מזה מדמה כט פירוש לר"ג דאמר אם עלה לא ירד כיון דלחור מזבח לאו כמזבח דמי לעולם הוי ירוד ומאי קושיא אימא הא דקתני אם עלה לא ירד היינו אם זרק לא יקנחנו אבל אם עלה ככלי ירד אלא ודאי לא יקנחנו הוי לכויל עלמא ואם עלה לא ירד דקאמר היינו אם עלה ככלי לא ירד אלא יזרקנו בעל כרחו ובהיהא דמנחות (י"ג ס') דדקדק רבינו חיים דקאמר התם אין מקדשין ליקרב אבל מקדשין ליפסל וכי לא היה יודע דמקדשין ליפסל הא מתני' היא בין לפי' הקונטרס בין לפי' ר"ת דתנן כך הכלים מקדשין: **א**וירר יש בין בבש למזבח. אבל אי אורח מזבח כמזבח דמי לא קשיא ליה מכי מטוי כנגד אורח (לא) הוה ליה ירוד דכנגד אותו אורח יש אמה סובב ל וסובב חשיב מזבח דאפילו להקטיר עליו איכא מאן דאמר פרק קדשי קדשים (לעיל דף סב:) דמקטירין לא מיהו אין נראה לרבינו חיים שהרי יש אורח מפסיק יותר מכדי אמה סובב כדי שיהא אורח קרקע מפסיקו כדאמרינן לעיל מה דם אורח קרקע מפסיקו אף בשר אורח קרקע מפסיקו וא"כ אכתי מכי מטוי כנגד אורח קרקע ה"ל ירוד: **ע**ולת העוף דפסלה בה מחשבה. חימה מאי קשיא ליה הא אמרינן בפרק קדשי קדשים (לעיל דף סה.) שאם עשאה למטה מרגליו אפילו אמה אחת כשרה וא"כ אין כאן אורח מזבח ולפירוש הקונטרס שפירש למעלה (לעיל דף קד.) שהיתה שם בליטה ניחא אי נמי פריך לרבי נחמיה דאמר (לעיל דף סה.) היא ענמה אינה נעשת אלא בגופו של קרן:

המזבח מקדש פרק תשיעי זבחים

שקיצלו פסולין **ו**הדר ורקו פסולין. ולמה לי זרקו מקבלה איפסלה לה אי לאו לאשמועינן טעמא דזרקו פסולין הוא דהוו איברים בתורת אם עלו לא ירדו ולכתחלה לא יעלו דתפסל א בשר בזריקת פסולין הא ורקו כשרין לכתחלה נמי יעלו האיברים דזריקה מעליא הוא ואע"ג דקיבלו פסולין משום דקדשיה כלי שרת ליזרוק לכתחלה: **אי נמי שזרקו פסולין.** ומשום היא גופא אינטרין לאשמועינן אם עלו איברים לא ירדו ואף על פי שנפסלו בזריקה: **אורח המזבח.** אם תלה איברים פסולים בלחור ראש המזבח כמזבח דמי ולא ירדו: **או לאו.** כמזבח דמי וירדו: **היכי מסיק לה מכנש למזבח.** הא כי מגבה ליה בלחור הכנש הוה ליה ירוד ומנן ב כך אם ירדו לא יעלו: ומשני דנגד

ליה. גוררין עד המזבח ואינו מגביהן: ופרכינן **אורח יש בין כנש למזבח.** כדאמרון בפרק קדשי קדשים (לעיל דף סב:) וכי מטוי כנגד אותו אורח הוה ליה ירוד: ומשני רובו **לכנש כנכש כו'.** מה שנגד אורח שדיין ליה בשר רוצא אם רוצ הבשר כנכש שדיין ליה בשר כנש ואי רוצין א במזבח שדיין ליה בשר רוצא: **יש חבור צעולין.** דלא חשבינן להו כמאן דמיפרת ואולנין זהו בשר רוצא או אין חיבור: **(א) הפשוט דיש חיבור.** דאי אין חיבור קמא קמא דמטא כנגד אורח איפסיל ליה. ובכריתות (דף קד. יד.) א גרסינן ליה בלישנא אחרינא תיפשוט דצעי רמי בר חמא הלכו באיברים אחר הרוב או לא הלכו: **עולם העוף.** שמליקתה בראש המזבח: **היכי משכחת לה.** דפסל ח זה מחשבה חוץ לזמנו הא קלטתה אורח המזבח דאי נמי אמרינן לינה מועלת בראש המזבח וקיים זה את מחשבתו ושהיה עד למחר והקטירה בת הקטירה היא דהא פסולין שעלו לא ירדו וכיון דבת הקטירה מחר לכתחלה היא אלאפי פסלה זה מחשבת הקטרת מחר: **אלמא לא.** בתמיה. ט ולא משכחת זה פסול מחשבה והא משכחת כגון שחשיב עליה להוריד י למחר לאחר שנפסל ולהעלותה ולהקטירה דכיון דאיקיים י ליה מחשבתו תו לא סלקא דהא איפסל ליה בלינה השתא נמי אהני זה מחשבה: ופרכינן אלתקפתא דרב שימי הניחא **לרבא דאמר לינה מועלת.** איכא לאשכחא יא בכה"ג: **אלא לרבא.** אפי' קיימא למחשבתו לא מיפסל וכל שכן דמחשבה לא הוה יב: ומהדרין **לרבה נמי כו' להורידה קודם עמוד השחר.** וכיון דעמוד השחר משכחת יג לה ארצפה פסיל לה בלינה הילכך מהניא לה נמי מחשבה: **לכך גיטא מיהא פפשוט כו'.** רב שימי מסיים ביה יד באתקפתיה הכי את יז צעי למילף מיניה אורח מזבח לאו כמזבח דמי לאידך גיסא מניח למיפשט מינה ולמימר דכמזבח דמי דאי לא כמזבח דמי:

חטאת

קולא כדמוכח לשון יח ר"ת וכל מה שפירשתי לפירוש הקונטרס שהעמדתי בעודן יט ככלי חול כר"ך לפרש גס לפי' ר"ת למאי דצעי למימר ר"ל דמקדשין לכתחלה ומה שפי' הדם לא יתקנח אין שייך להזכיר כאן דלאו היינו אם עלו לא ירדו דאפילו מאן דאית ליה גצי דם אם עלו ירדו מודה דדם הנורק דקלטו מזבח דאי לא הוי אלא לר"ג דוקא אי"כ בסמוך דפרין חטאת העוף דפסולה היכי מזה מדמה כ פירוש לר"ג דאמר אם עלה לא ירד כיון דלחור מזבח לאו כמזבח דמי לעולם הוי ירוד ומאי קושיא אימא הא דקתני אם עלה לא ירד היינו אם זרק לא יקנחנו אבל אם עלה ככלי ירד אלא ודאי לא יקנחנו הוי לכויל עלמא ואם עלה לא ירד דקאמר היינו אם עלה ככלי לא ירד אלא יזרקנו בעל כרחו ובהיהא דמנחות (י"ג ס') דדקדק רבינו חיים דקאמר התם אין מקדשין ליקרב אבל מקדשין ליפסל וכי לא היה יודע דמקדשין ליפסל הא מתני' היא בין לפי' הקונטרס בין לפי' ר"ת דתנן כך הכלים מקדשין: **א**וירר יש בין בבש למזבח. אבל אי אורח מזבח כמזבח דמי לא קשיא ליה מכי מטוי כנגד אורח (לא) הוה ליה ירוד דכנגד אותו אורח יש אמה סובב כ וסובב חשיב מזבח דאפילו להקטיר עליו איכא מאן דאמר פרק קדשי קדשים (לעיל דף סב:) דמקטירין כא מיהו אין נראה לרבינו חיים שהרי יש אורח מפסיק יותר מכדי אמה סובב כדי שיהא אורח קרקע מפסיקו כדאמרינן לעיל מה דם אורח קרקע מפסיקו אף בשר אורח קרקע מפסיקו וא"כ אכתי מכי מטוי כנגד אורח קרקע ה"ל ירוד: **ע**ולת העוף דפסלה בה מחשבה. חימה מאי קשיא ליה הא אמרינן בפרק קדשי קדשים (לעיל דף סה.) שאם עשאה למטה מרגליו אפילו אמה אחת כשרה וא"כ אין כאן אורח מזבח ולפירוש הקונטרס שפירש למעלה (לעיל דף קד.) שהיתה שם בליטה ניחא אי נמי פריך לרבי נחמיה דאמר (לעיל דף סה.) היא ענמה אינה נעשת אלא בגופו של קרן:

מסורת הש"ס

א (לעיל פד.) **ב** (שם, **א**) וע"י היטב בפרי"י ובמוספות שם, (ד) יומא ד. מנחות עב.

הגהות הב"ח

א (רש"י ד"ה תיפשוט ז"ל קודם ד"ה יש חיבור: **ב**) שם ד"ה אלמא לא בתמיה אלמא לא משכחת:

גליון הש"ס

גב' הא לא קשיא תיפשוט. סבת דף ג ע"ב:

שינויי נוסחאות

א בש"מ נוסף איבעיא להו: **ב** מתקשר את הראוי לו (בי"ט): **ג** י"א דגריר (בי"ח). וכ"ה בש"י כ"פ: **ד** בה מחשבה (בי"ח ב"ה בתוס'). וע"י רש"י: **ה** י"א קלטת אורח מזבח (בי"ח): **ו** דאיסוריל ליה בשר רובו (בי"ט): **ז** דפסלה בה מחשבת חוץ (בי"ט): **ח** להורידה למחר שנספלה בלינה ולהעלותה (ע"פ ב"י וב"ש): **ט** דאי מקיים למחשבתו (בי"ט): **י** לאשכוחא (ש"ח): **יא** ז"ל מהניא (ש"ח): **יב** ז"ל חטאת ביה למא' בעיני: **יג** ז"ל בעינן (ש"ח, צ"ט): **יד** שחשיב לא ירדו דוקא משום (ש"ח): **יז** לכתחילה איברים ליקרב כל"ל (ש"ח): **יט** בשעמ"ק לעיל ע"א מובא פרי"ט בומר ביאור: **כ** בש"מ רש"י מוחקים תיבות שנסתגרים: **כא** הלשון מר' קת' מנומנס, דמשמע דר' יוחנן לא ס"ל הכי, ונעלמם כתבו לעיל דוחי בלמח דעת ר' יוחנן. ע"י טה"ק. **כב** ז"ל כך הבליים (בי"ח): **כג** ז"ל שמשעלו (בי"ח): **כד** ירדו אע"ג דאין (ח"ח): **כה** ז"ל מפתולין (ש"ח): **כו** בש"מ גורם נמי מוקי. וצ"ע דהא ר"ל בלנד הוא דמוקי לה בפסולין דוקא לפי' ר"ת. שר"י דב"י לא גרים מיפת' אלמא' דלעיל בסמוך ואפשר דמה"ט הניחא בש"מ: **כז** ז"ל ומשני לא שקבלו (בי"ט): **כח** עד כאן לשון ר"ת כל"ל (ח"ח): **כט** ע"י ש"י בעמ' שאלח"ז אות כ: **ל** בש"מ נוסף דהכשב היה פורה אמה יסוד ראמה סובב: **לא** בש"מ נוסף אבל השתא דלאו כמזבח דמי ע"כ הוי כאורח וכי היכי דאורח מזבח לאו כמזבח דמי כמו כן אורח סובב לאו כסובב דמי וא"כ הו"ל ירוד: **לב** הקטע דלהלן נראה לוקח בחסר וצ"ע ליישוב: